

A(L)URA NFT-URILOR

Autor: Iarina Albu | 8 noiembrie 2022

Dezvoltarea tehnică adusă de secolele XIX și XX a revoluționat complet viața umană, de la modul în care ne raportăm la muncă, transport și comunicare, până la felul în care privim și receptăm arta. Unul dintre gânditorii care s-au aventurat să teoretizeze schimbările prin care trece arta în urma procesului de tehnologizare este Walter Benjamin. În rândurile care urmează, vă propun, dragi cititori, o împreună-explorare a modului în care se aplică ideile sale în ceea ce au devenit arta și mediul artistic contemporane.

În cartea sa, *Opera de artă în epoca reproductibilității tehnice* (1936), Walter Benjamin atribuie operei de artă o dimensiune auratică. Aura unei opere de artă este dată fie de caracterul ei ritualic, fie de autenticitatea ei. Să le analizăm pe fiecare pe rând ca să ne putem aventura apoi în analiza unor fenomene contemporane. Autenticitatea care conferă operei de artă o dimensiune auratică este faptul ei de a avea un *aici* și un *acum*, cu alte cuvinte, prin faptul că e un produs unic, irepetabil. Pentru a înțelege la ce se referă Benjamin când spune dimensiune ritualică, ne putem gândi la picturile rupestre, spre exemplu, pe care oamenii peșterilor le desenau pentru a captura „spiritul” animalului, mai apoi considerând că vor reuși să-l captureze și în timpul vânătorii. Alte exemple sunt statuile zeilor, cărora oamenii se rugau și către care aduceau ofrande, sau icoanele, care în tradiția ortodoxă și catolică trimit la sfântul sau scena reprezentată. Cu alte cuvinte, dimensiunea ritualică este capacitatea artei de a trimite la ceva mai presus de sine însăși.

După cum cititorul precoce cu siguranță a intuit, această aură a început să fie amenințată odată cu dezvoltarea rapidă a tehnologiei. Aparatului de fotografiat, imprimanta și a camera de filmat au dus la pierderea treptată a aurei, tocmai pentru că putem face o poză unei picturi, iar apoi o putem copia de sute de ori sau pur și simplu să o încărcăm pe internet. Din moment ce aura e pe cale de dispariție, spune Benjamin, arta nu mai poate servi ritualului, așa că scopul ei se schimbă, arta devine politică. Pentru Benjamin, acest lucru nu e în mod necesar ceva rău, deoarece, deși duce la pierderea aurei, reproductibilitatea face posibilă o împreună-trăire a operelor de artă. Putem vedea un film de nenumărate ori, cu câți oameni dorim (fie ei cunoscuți sau nu) și

putem discuta despre exact același film cu oameni de pe tot globul, spre deosebire de un spectacol de teatru, care e diferit cu fiecare reprezentare. Deci, dacă privim din punctul istoric în care ne situăm noi acum, pare bizar faptul că există un curent puternic de reinfuzare a operelor de artă cu aura pierdută.

Ce se petrece în prezent nu este o reactualizare a valorii ritualice ci, mai degrabă, o încercare de a reoferi un *aici* și *acum* devenite incompatibile cu opera de artă într-o lume atât de puternic tehnologizată. Ca să ilustrez mai bine la ce mă refer, ne putem gândi la faimoasa banană care a făcut turul întregului Internet. Deși nu e ceva nereplicabil - e doar o banană lipită de perete cu o bucată de scotch - cineva tot a putut să o cumpere, adică să-i ofere acel *aici* și *acum* - oricine ar pune o altă banană pe perete folosind o altă bucată de scotch nu ar reface aceeași operă de artă. Dar ce îi dă această autenticitate, această unicitate, în pofida potențialului de replicabilitate? Nu e exact banana sau bucata de scotch folosită de artist, ci cumpărarea unui „certificat de artă”. Oamenii nu cumpără opera de artă, devenită o banală materializare a unei idei, ci *ideea* în sine, care păstrează, ca să folosim termenul lui Benjamin, aura.

Acest lucru e și mai bine ilustrat de NFT-uri, care nu doar că nu au o aură în sensul tradițional al cuvântului, dar pot reprezenta chiar poze ale unor opere de artă preexistente. Pentru cei care nu sunt în mod special pasionați de subiect, dar vor totuși să-mi urmărească în continuare argumentul, voi clarifica puțin conceptul de NFT. Să pornim de la nume, care este un acronim pentru englezescul „non-fungible token”. Adică, exact ca o operă de artă, un NFT nu poate fi schimbat pentru un alt NFT, acestea nu au o valoare egală, trebuie să fie cumpărate cu o anumită sumă de bani (fie ei guvernamentali sau crypto). Probabil vă întrebați, cum m-am întrebat și eu, de ce ai cumpăra ceva digital. E pe net, îi poți face poză și îl poți replica de nenumărate ori, nu e ca și când ai cumpăra un tablou, care va fi al tău pentru totdeauna. Ceea ce face NFT-ul să poată fi considerat unic este amprenta sa digitală. Practic, atunci când cumperi un NFT, nu cumperi imaginea, video-ul sau melodia asociată lui, ci bucata specifică de cod din spate.

Dacă e să traducem toate astea într-un limbaj benjaminian, NFT-urile sunt opere de artă care în mod natural nu au un nici *aici* și *acum*, nici o valoare ritualică, însă în mod bizar le primesc pe ambele. Autenticitatea este dată de amprenta digitală unică (deși și aici, la fel ca pe piața artei, există falsuri), iar valoarea ritualică este dată de riscul pe care cineva și-l ia atunci când alege să investească în NFT. Într-un fel, trebuie să *crezi* în ele pentru ca ele să aibă valoare. Banii, la origine, sunt legați de valoarea aurului, însă NFT-urile, ca și bitcoin, au o valoare arbitrară, stabilită de credința comună a celor care participă în acest tip de târg.

Denotă această fabricare a autenticității un strigăt de ajutor? Cere omul secularizat transcendență cu orice preț, fără măcar să-și dea seama? Nu aș ști să răspund la aceste

întrebări, dar e clar că această răbufnire trebuie tratată ca un simptom pentru o problemă mai adâncă care abia se întrevede. Ceea ce e și mai bizar este faptul că valoarea acestor atribute care nu-și au locul când vine vorba de arta de care sunt legate artificial stă în valoarea monetară. NFT-urile nu sunt în sine unice, dar codul din spatele lor este, așa că pentru a da o valoare acestei unicități, o cumpărăm. E ca și când ai cumpăra un tablou de Van Gogh pentru simplul fapt că a folosit un strop exact de pictură dintr-un tub exact, și nu pentru ceea ce reușește să surprindă.

Deci, spre dezamăgirea lui Benjamin, lumea pare să se întoarcă spre ceva care părea să înceapă să fie depășit în momentul în care scria. Dar e o întoarcere falsă, fără fond, o întoarcere a celor care suntem produsul epocii care ne îndeamnă să ștergem tot trecutul și s-o luăm de la început. Orbecăim în întuneric, încercând să ne întoarcem, dar nu mai știm la ce.

Ilustrație realizată de Maria Barbălată.